

Maitinimo sektoriaus I56 vertinimas

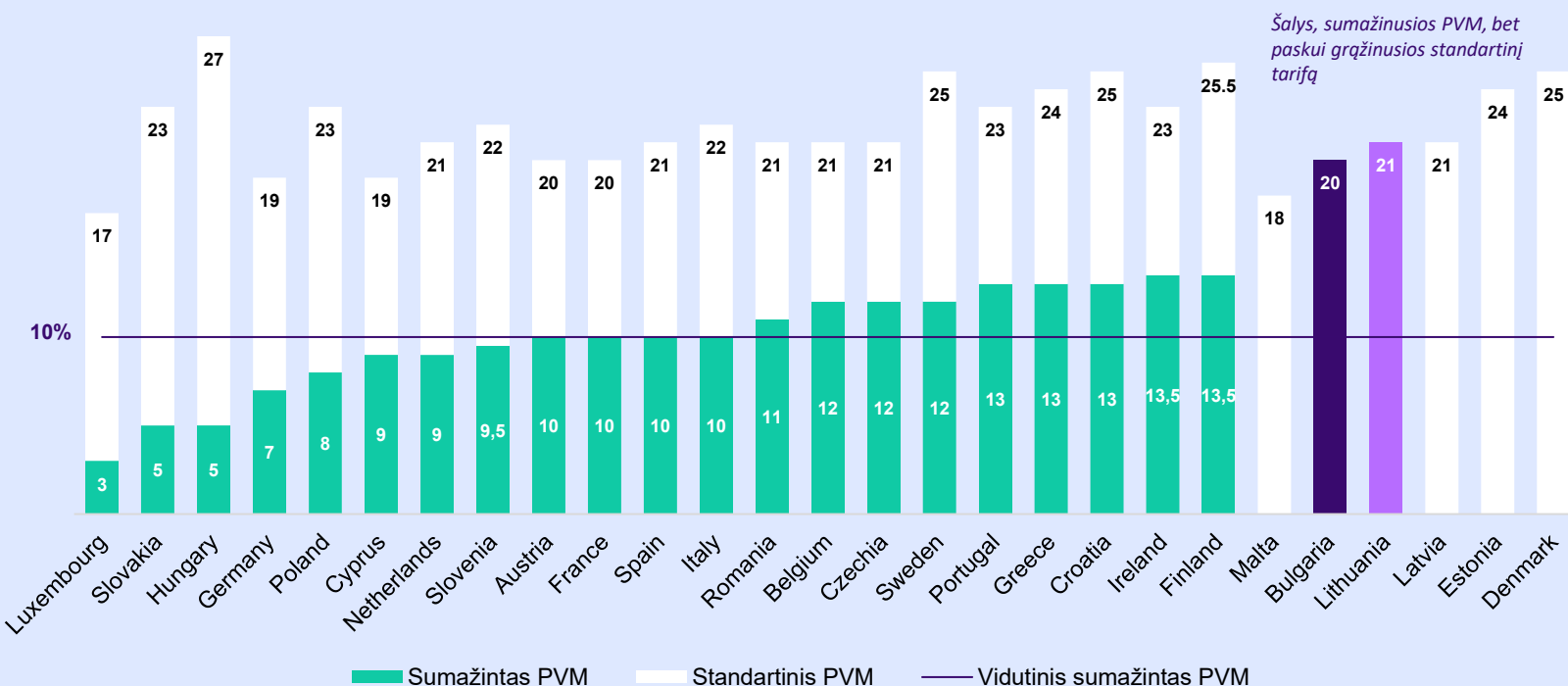
PVM lengvatos kontekste

Viešosios politikos sprendimų ir duomenų analizės grupė,

2026 m. balandis

EIMIN

2026 m. PVM tarifas (proc.) maitinimo paslaugoms ES 27 šalyse

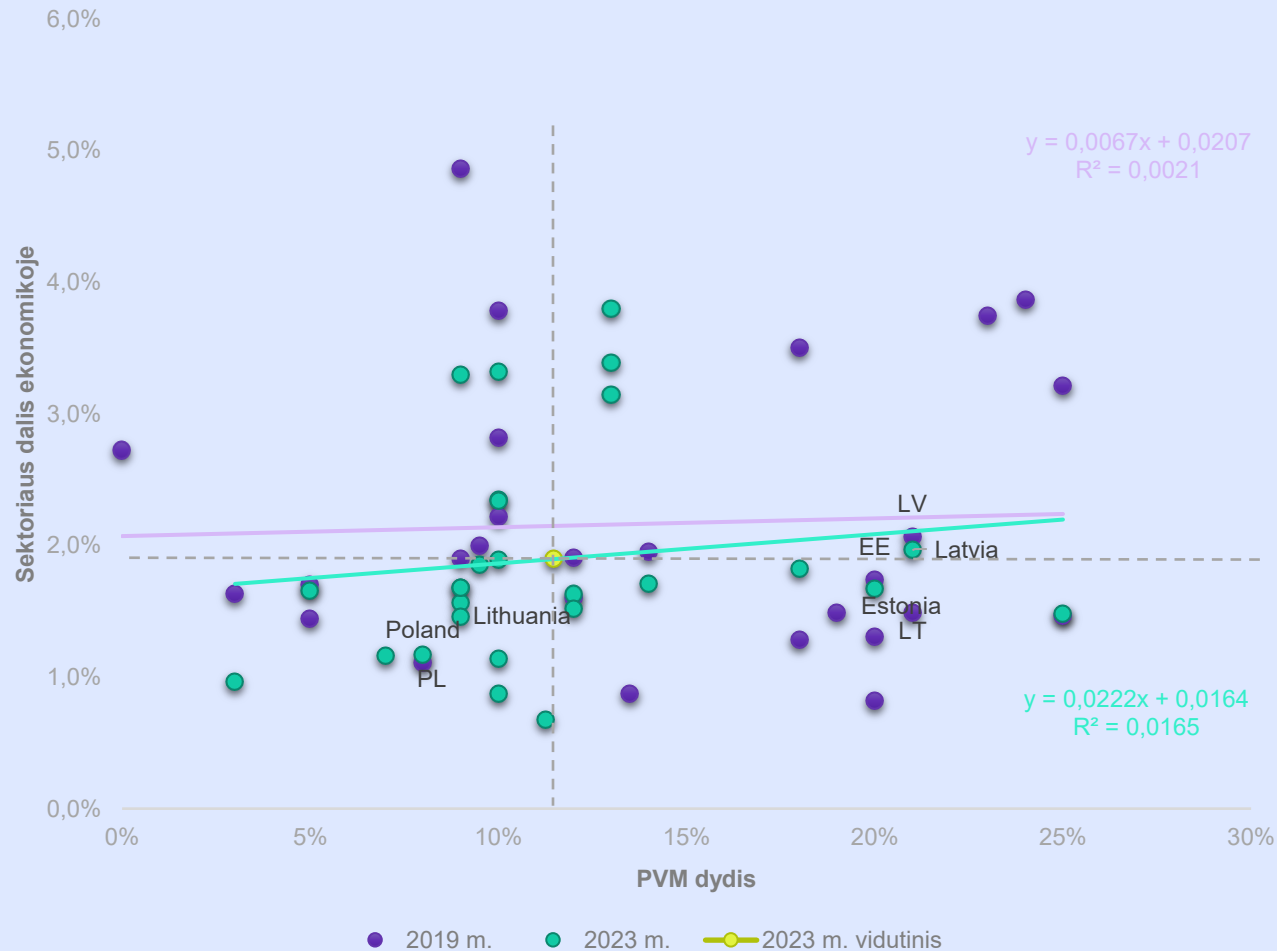
Lietuvoje PVM tarifas maitinimo paslaugoms buvo sumažintas iki 9 proc. **2021 m. liepos mėnesį ir galiojo iki 2023 m. pabaigos.**

Šios lengvatos tikslas buvo **padėti** nuo COVID pandemijos **nukentėjusiam sektoriui, o ne sumažinti kainas vartotojams.**

Standartinis PVM tarifas Lietuvoje yra artimas vidutiniam ES tarifui (22 proc.), PVM tarifo mediana yra 21 proc.

21 ES šalių taiko sumažintą PVM tarifą maitinimo paslaugoms.

PVM dydžio ir maitinimo sektoriaus dalies ekonomikoje ryšys

PVM padidėjimas ar sumažėjimas **neturi** reikšmingos įtakos sektoriaus svarbai šalies ekonomikoje.

Mokslinių tyrimų PVM pokyčių tema pagrindiniai aspektai

PVM sumažinimas:

- Didžiausią **naudą gauna verslas** per pelno prieaugį (*Carioni ir Benzarti, 2017*);
- **Netinkama priemonė siekiant sumažinti kainas ir paskatinti paklausą** (*Carioni ir Benzarti, 2017*);
- **Skatina daugiau įmonių ateiti į rinką**, nei išeiti dėl padidėjusių pelno maržų (*Swedish Agency for Growth Policy Analysis, 2015*);
- Ilguoju laikotarpiu **gali paskatinti užimtumą** (*Swedish Agency for Growth Policy Analysis, 2015*);
- **Mažesnis poveikis užimtumui regionuose recesijos metu**, kur užimtumo lygis restoranų sektoriuje yra didesnis (*Wikander, 2013*).

Papildomi efektai:

- Padidinus PVM po sumažinimo, kainos yra pakeliamos daug daugiau, nei buvo sumažintos – jei apskritai buvo sumažintos (*Carioni ir Benzarti, 2017*).
- Bendrojo PVM padidinimas lėtina BVP augimą trumpuoju laikotarpiu, bet spartina ilguoju suteikdamas stabilų ir reikšmingą pajamų šaltinį vyriausybei. (*Simionescu ir Albu, 2016*).
- Įmonės, turinčios mažą pelno maržą, labiau linkusios asimetriškai reaguoti į PVM pokyčius nei įmonės, turinčios didelę pelno maržą, t. y. **įmonės pasinaudoja „proga“ didinti kainas arba didinti maržą**. (*Benzarti, Carloni, Harju ir Kosonen, 2018*)

2025 m. EIMIN atlikus regresinę analizę, pasitvirtino teigiamas PVM sumažinimo poveikis pelno maržai, bet ne kainai ar paklausai

Rezultatai:

1. PVM mažinimas didina pelno maržas 2-3 proc. punktais.
2. PVM mažinimas nedaro įtakos įmonių ir darbuotojų skaičiui, nemažina kainų vartotojams.

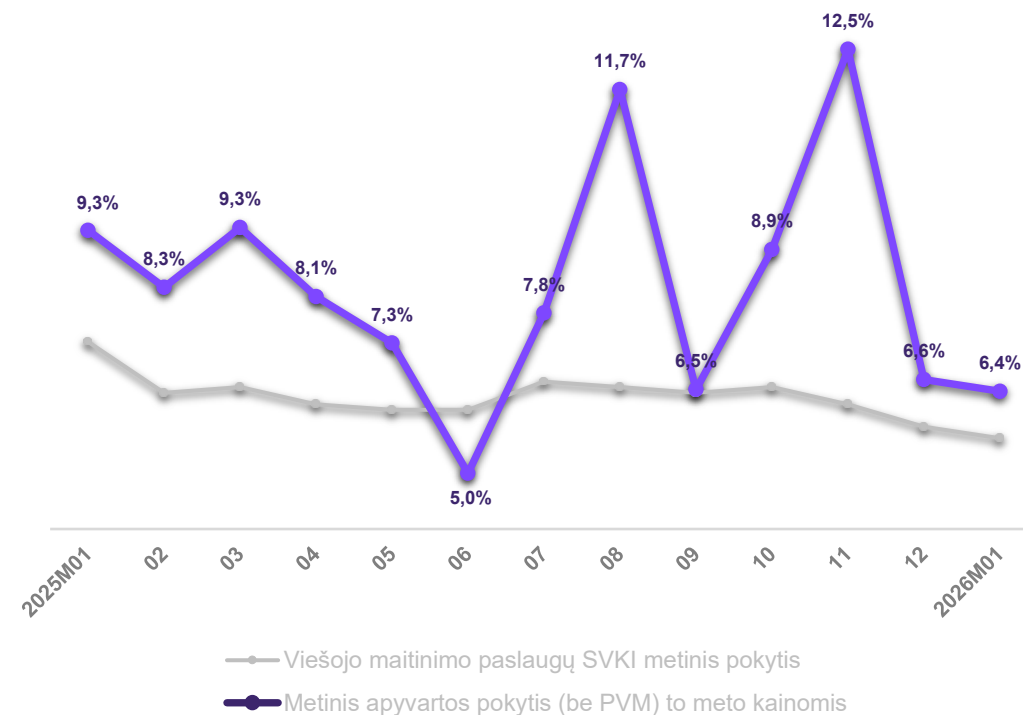
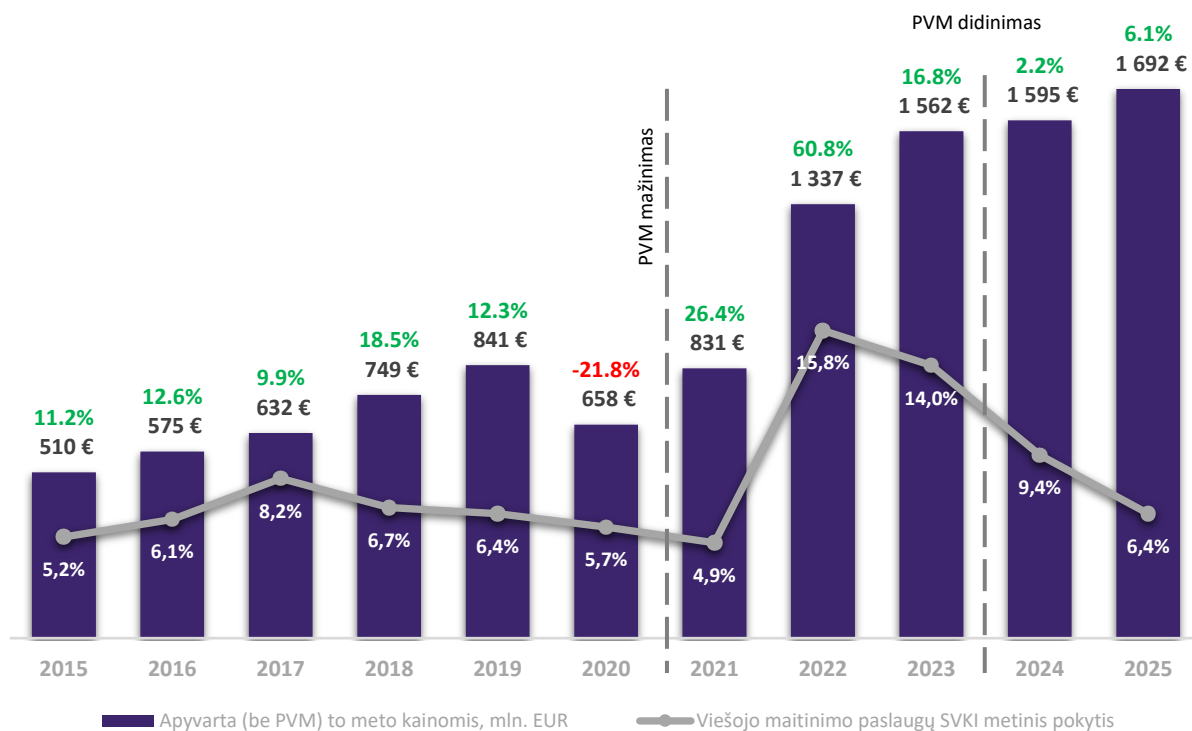
EIMIN

Lietuvos maitinimo sektoriaus naujausių statistinių duomenų apžvalga

#1

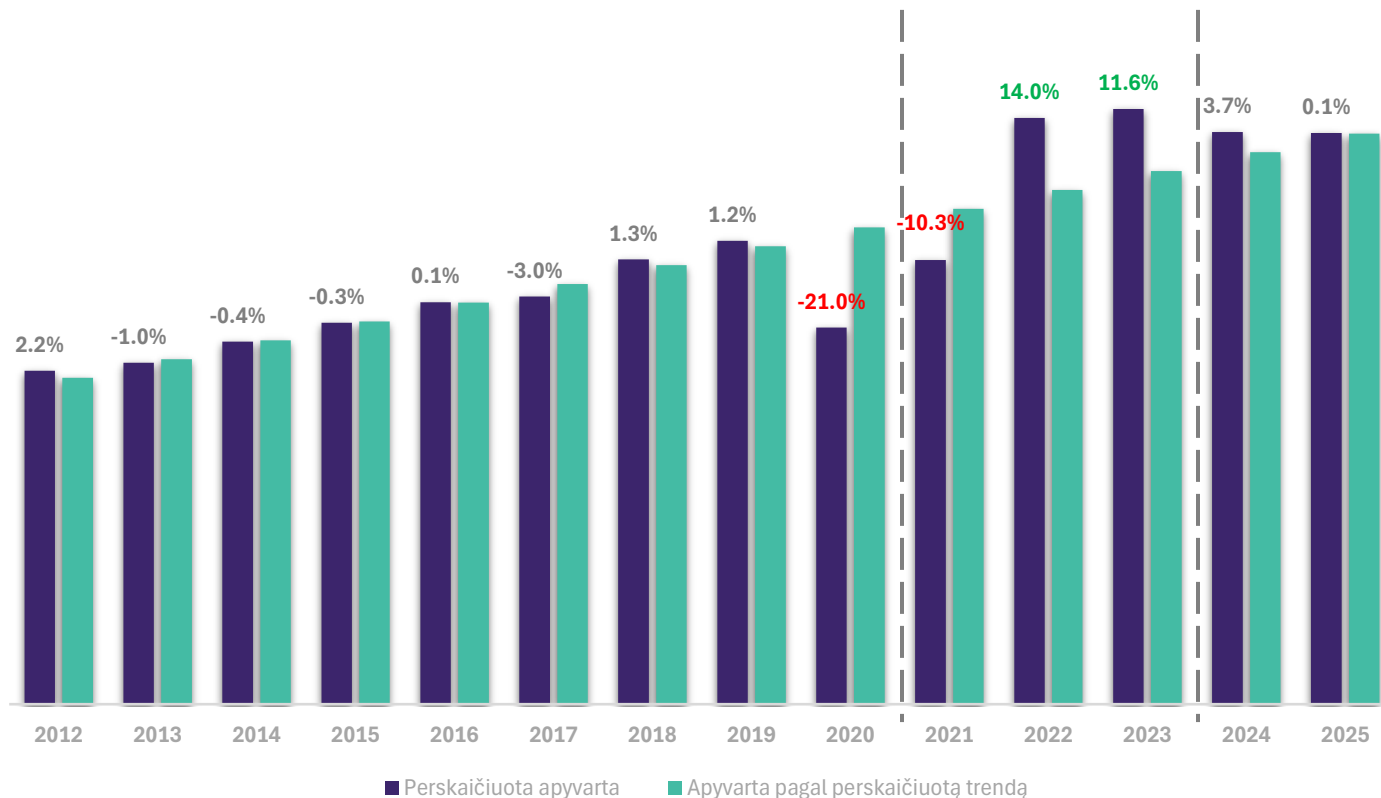
APYVARTA: 2025 m. apyvartos augimas buvo spartesnis, tačiau nesiekė istorinio augimo tempo ir buvo mažesnis nei infliacija. Apyvarta augo dėl kainų augimo, o ne kiekio.

Maitinimo sektoriaus apyvarta ir metiniai pokyčiai

ŠEŠĖLIS SEKTORIUJE: PVM lengvata sumažino šešėlį, tačiau šešėlio mažinimo nauda neatsveria lengvatos kainos. Panaikinus lengvatą, sektorius grįžo į šešėlį.

Procentinis apyvartos skirtumas nuo trendo

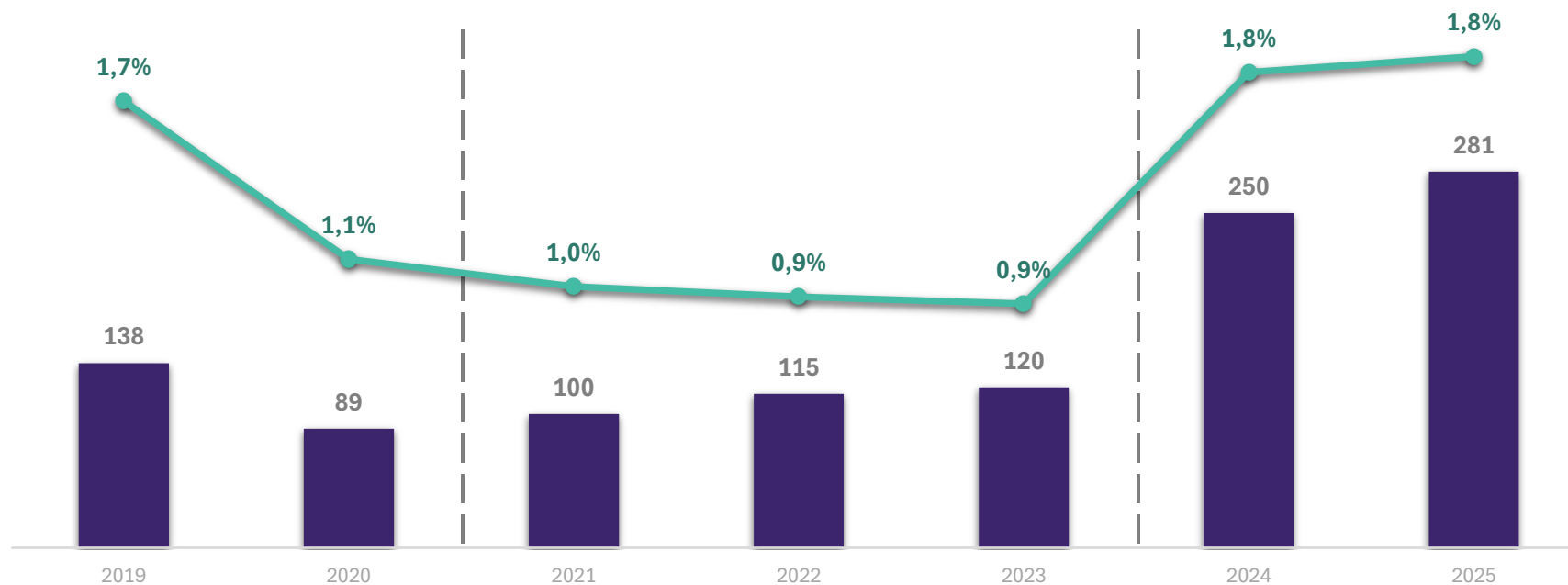

Apyvartos trendas apskaičiuotas:

- Pagal 2012-2019 metų duomenis, kuomet sektoriuje buvo pastovus augimas.
- Pagal perskaičiuotus apyvartos duomenis eliminuojant infliaciją ir laikant 2011 metus baziniais. Aukštas modelio patikimumas ($R^2 = 0.98$).
- Darant prielaidą, kad 2022 m. **10 proc. p.** (iš 14 proc.) perskaičiuotos apyvartos skirtumas nuo trendo **atsirado dėl šešėlio mažėjimo**, tai padėjo surinkti į biudžetą **apie 10.56 mln. EUR PVM**.
- Lengvatinio PVM kaina biudžetui siekia apie 132,6 mln. EUR (2022 m.). **Šešėlio mažėjimo nauda neatsveria lengvatos kainos.**

BIUDŽETO PAJAMOS: PVM dalis sudaro apie 60% visų sektoriaus sumokėtų mokesčių, todėl jo svarba biudžetui yra didelė.

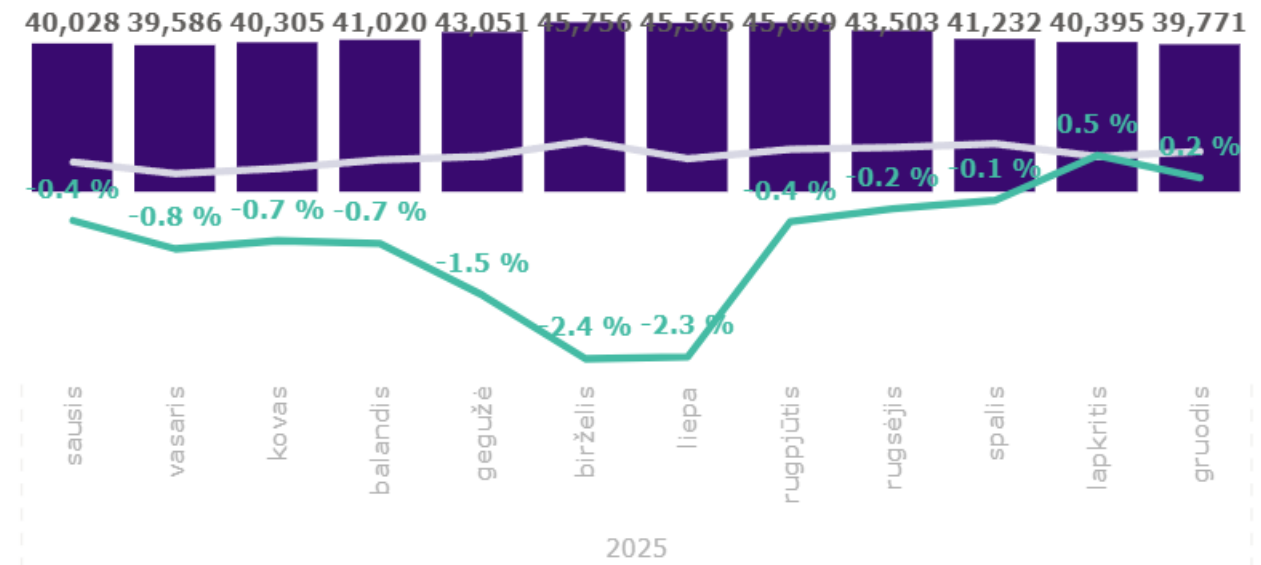
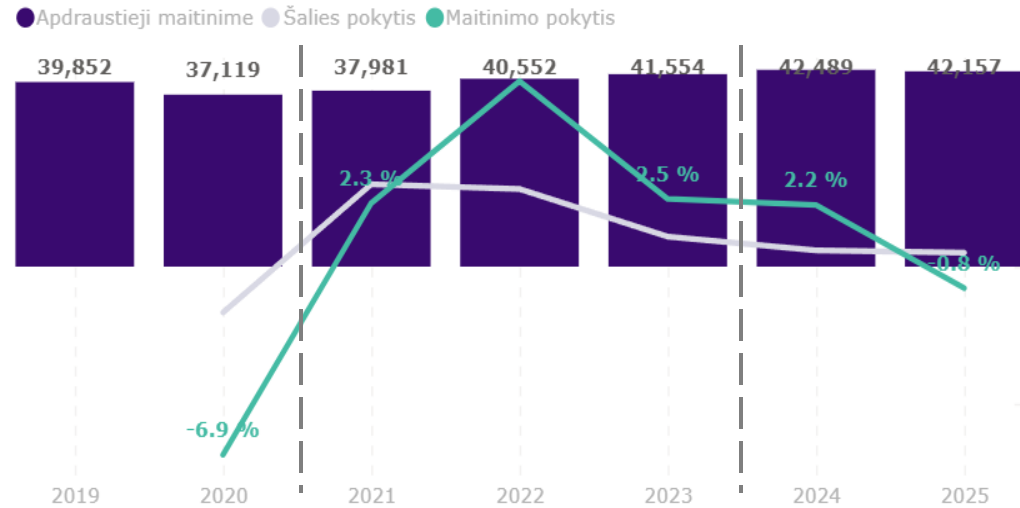
Maitinimo sektoriaus sumokėti mokesčiai (mln. EUR) ir dalis nuo VMI administruojamų valstybės biudžeto pajamų

Šaltinis: VMI

DARBUOTOJŲ SKAIČIUS: apdraustųjų skaičius 2025 m. nežymiai krito, ypač vasaros sezonu. Lėtai augant pajamoms, sektorius mažino išlaidas, siekiant išlikti pelningu.

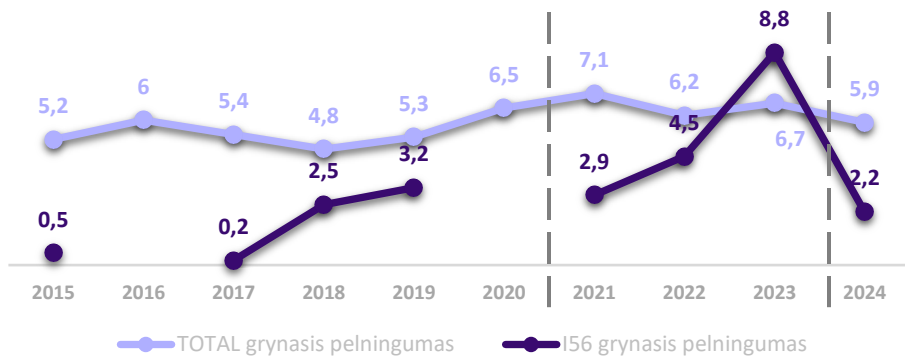
Apdraustųjų skaičius ir metinis pokytis

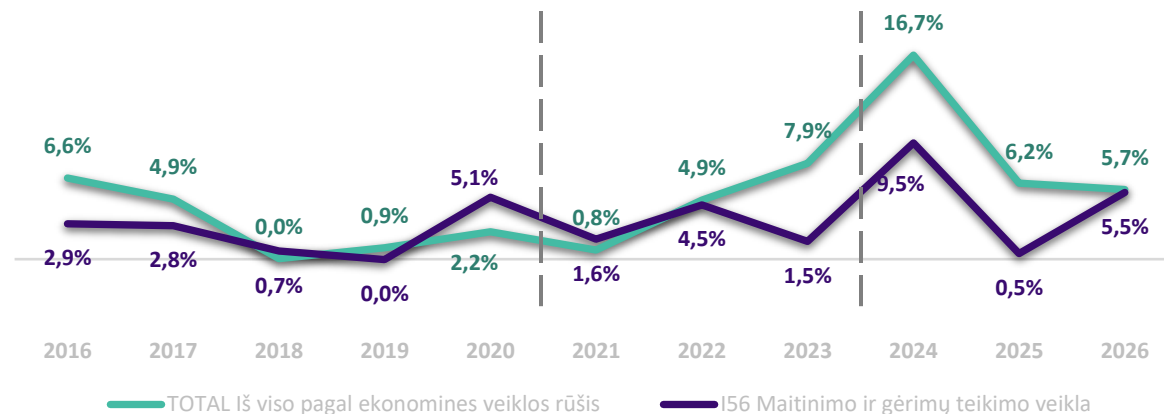
Šaltinis: SODRA

PELNINGUMAS: pelningumas grįžta į prieš lengvatinį lygį. Įmonių skaičiui augant, o apyvartai stagnuojant, **auga konkurencija, kas lemia rinkos persiskirstymą.** Tai daliai įmonių sukelia pajamų kritimą.

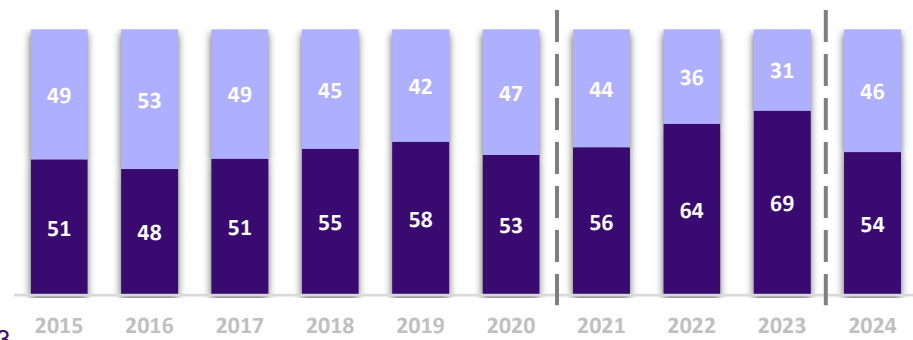
Visų įmonių ir maitinimo sektoriaus grynasis pelningumas

Veikiančių ūkio subjektų metų pradžioje metinis pokytis

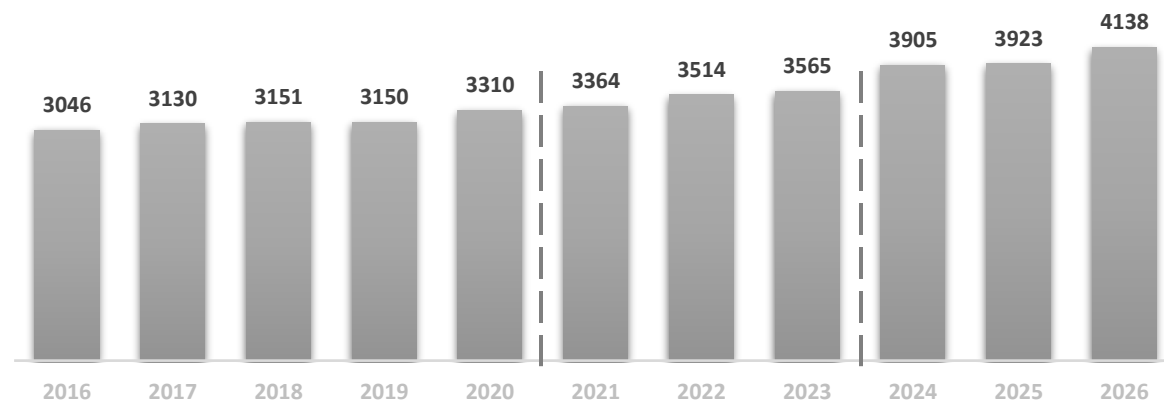
Maitinimo sektoriaus pelningų ir nuostolingų įmonių dalis proc.

13

Šaltinis: OSP

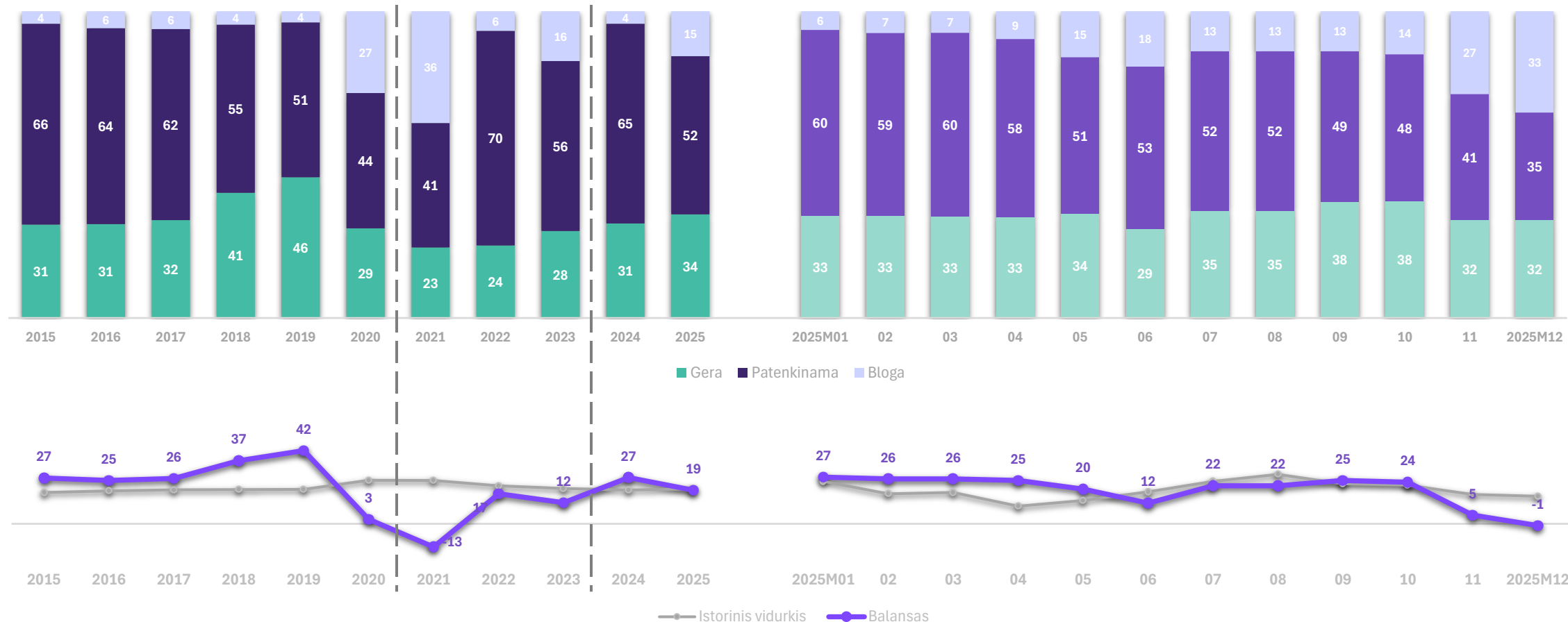
■ I56 pelningų įmonių dalis ■ I56 nuostolingų įmonių dalis

■ Veikiančių ūkio subjektų skaičius I56 Maitinimo ir gėrimų teikimo veikloje

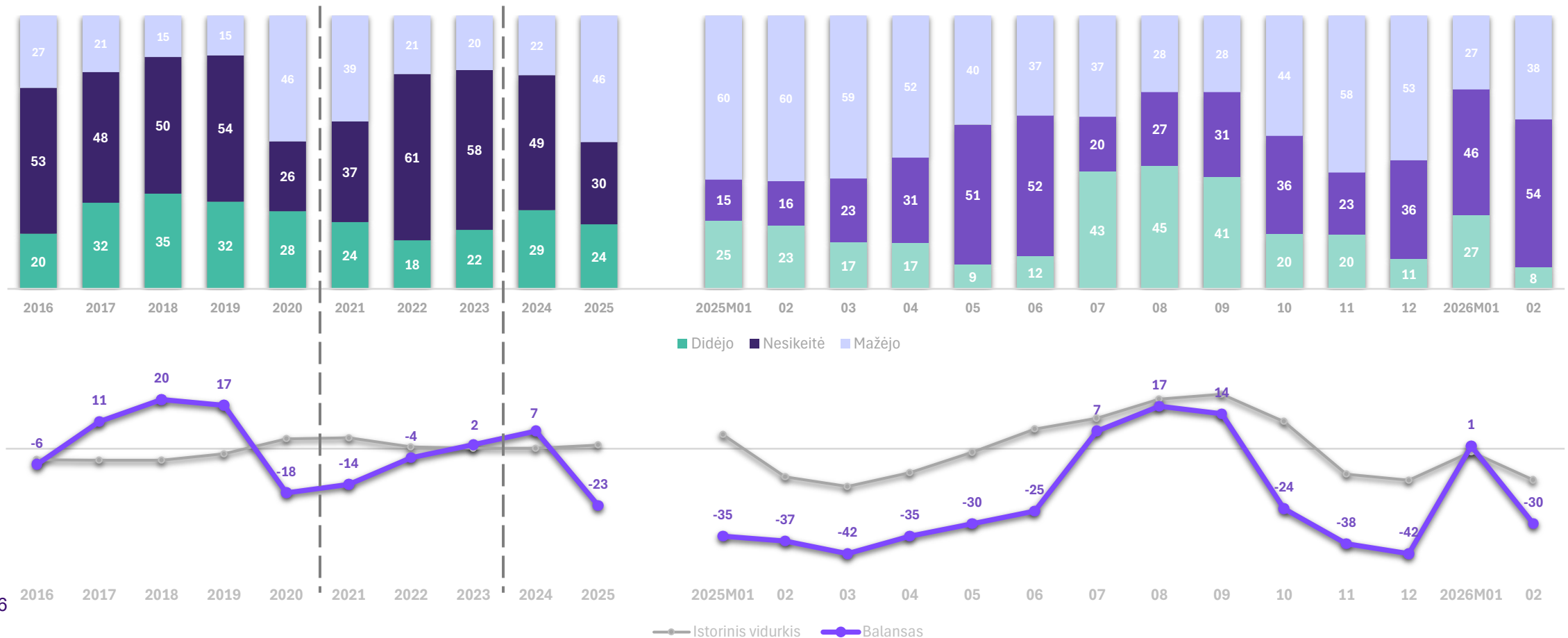
VERSLO PADĖTIS: maitinimo sektoriaus verslo padėtis 2025 m. suprastėjo, ypač metų pabaigoje. Tačiau padaugėjo įmonių, verslo padėtį vertinančių gerai – vyksta rinkos persiskirstymas.

Maitinimo ir gėrimų teikimo verslo padėties vertinimas

PAKLAUSA: sektoriaus paklausos vertinimas prastėja ir yra artimas COVID laikotarpio pradžiai. Paklausos prognozę verslai vertina neigiamai.

Maitinimo ir gėrimų teikimo veiklos paklausos pasikeitimai per praėjusius 3 mėnesius

Lietuvos maitinimo sektoriaus mikro duomenų apžvalga

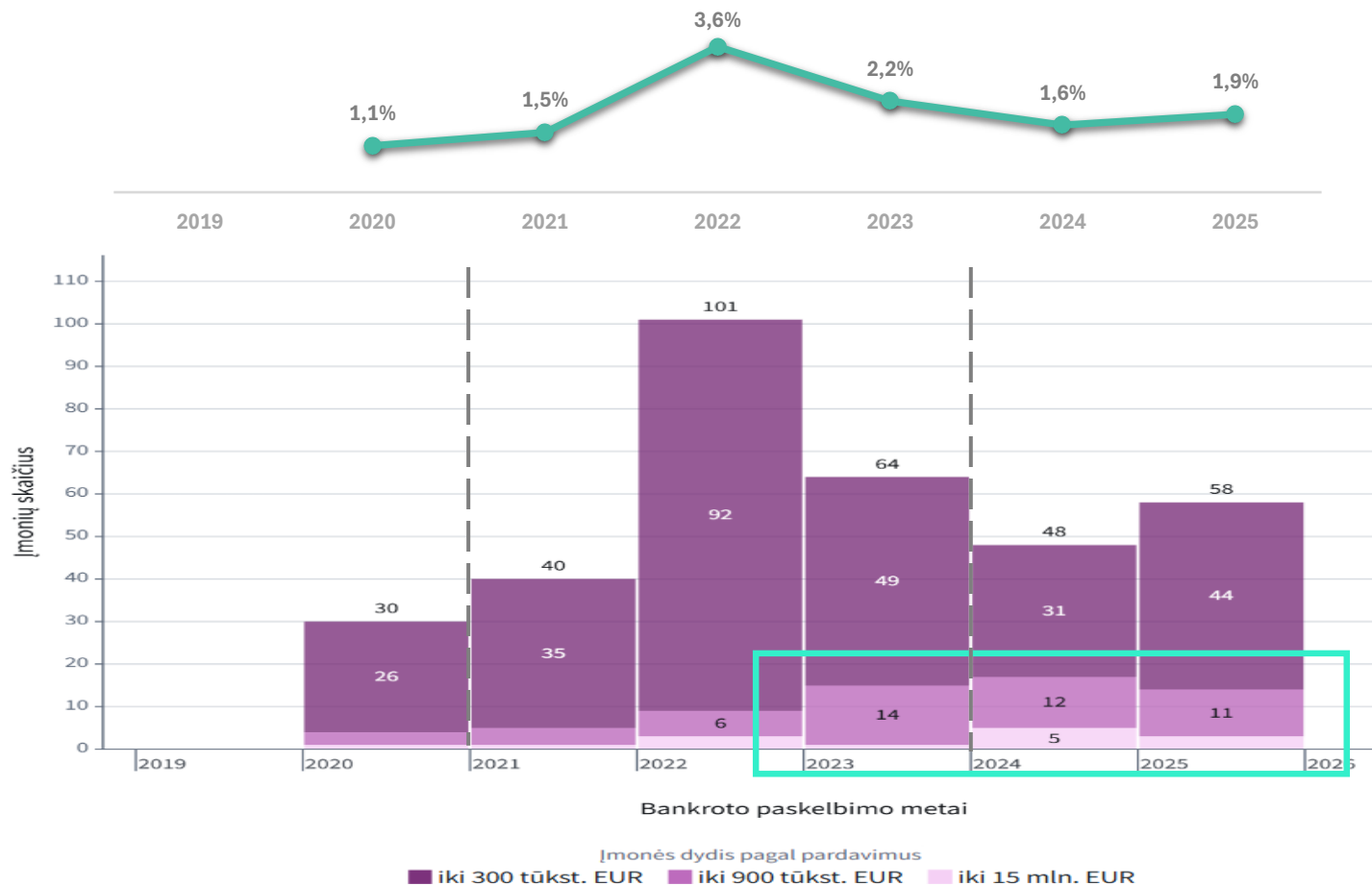
VMI (PVM) duomenų pagrindu

#2

BANKROTAS: 2025 m. bendras bankrutuojančių įmonių skaičius nežymiai, bet išaugo, tačiau vis didesnės įmonės pradeda bankrotuoti

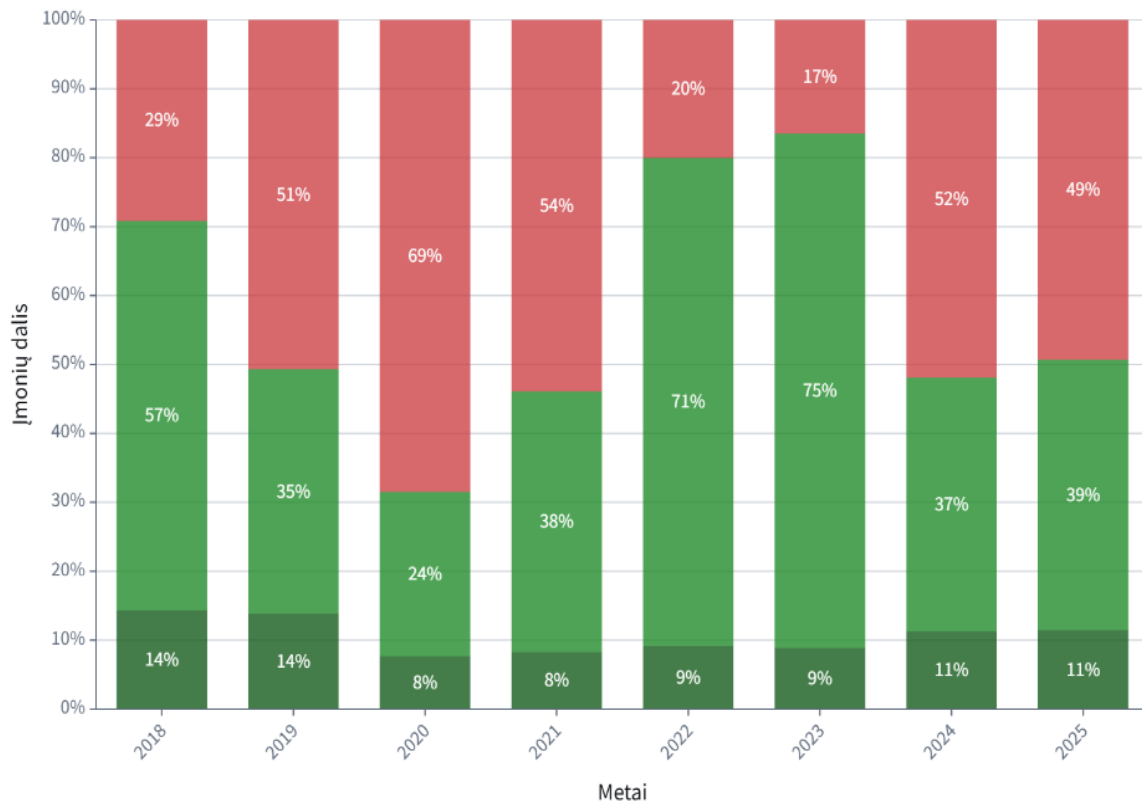
PVM lengvatos metu bankrutuojančių įmonių skaičius išliko panašus.

Bankrutavusios įmonės ir jų dalis nuo įmonių skaičiaus

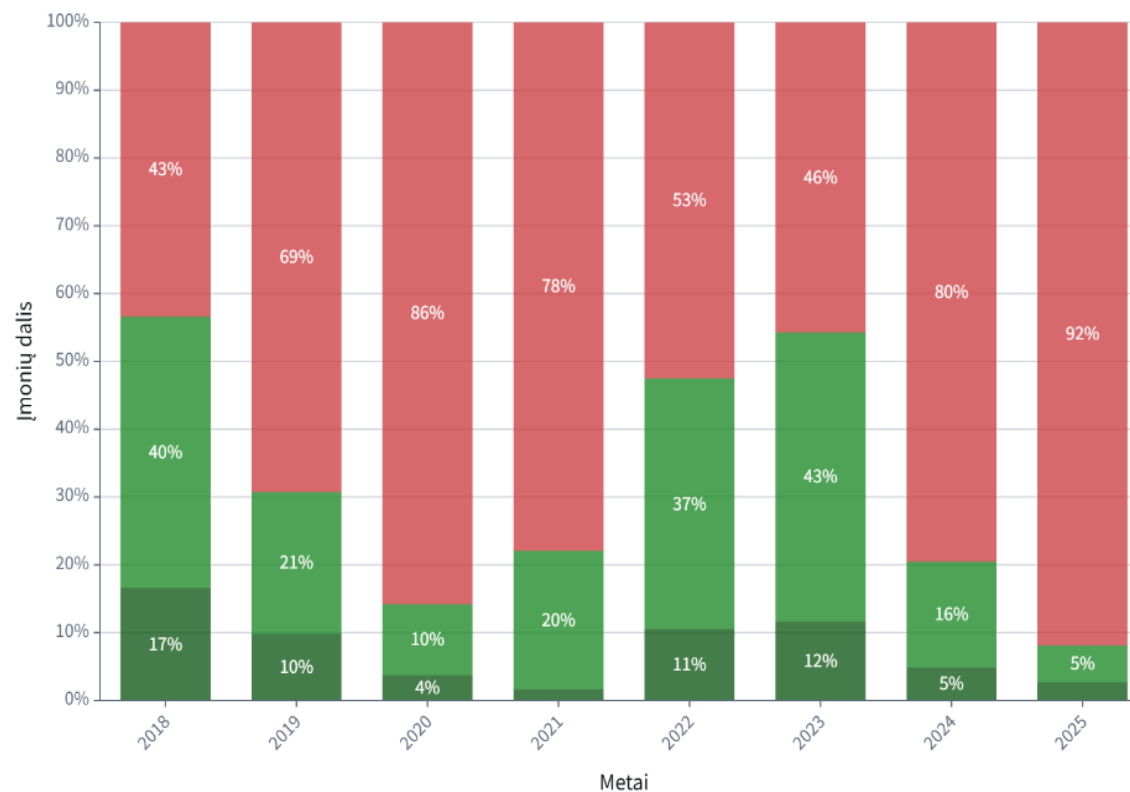

PVM lengvata padėjo didesnei daliai įmonių veikti pelningai. Įmonėms, kurios jau anksčiau buvo ant bankroto slenksčio, lengvata padėjo išsilaikyti ilgiau, bet rezultate dauguma vis tiek susidūrė su sunkumais – lengvata daliai įmonių tik atidėjo bankrotą.

Veikiančios įmonės

Bankrutavusios įmonės

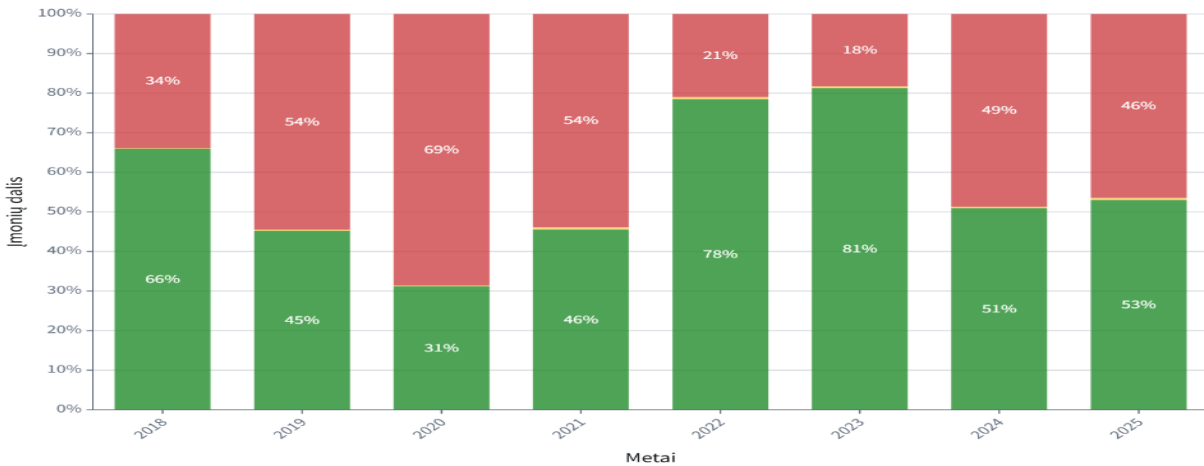

■ Neigiamas
 ■ Pelningas (dalinis pelnas nuo pardavimų virš 5 proc.)
 ■ Teigiamas

LABAI MAŽOS ĮMONĖS

vid. pardavimai iki 300 tūkst. EUR.

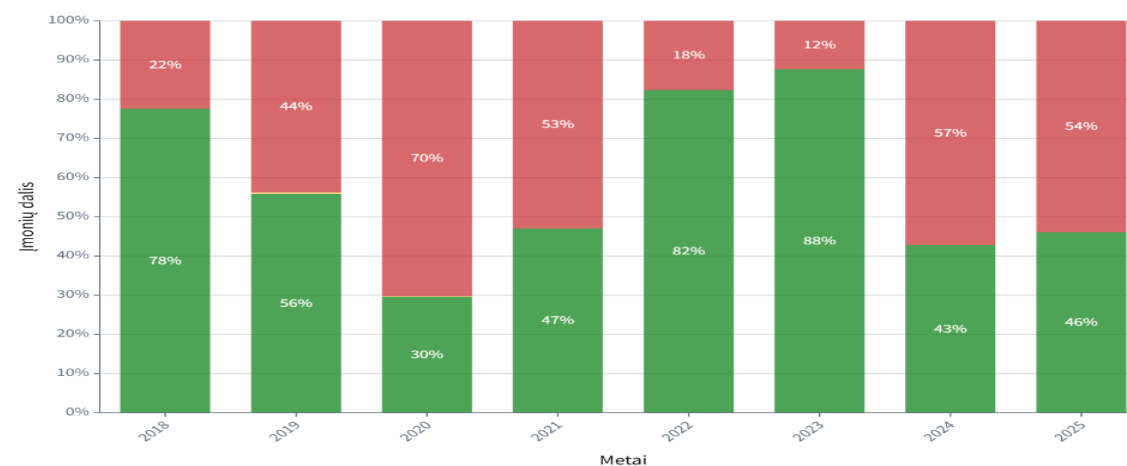
Veikiančios įmonės

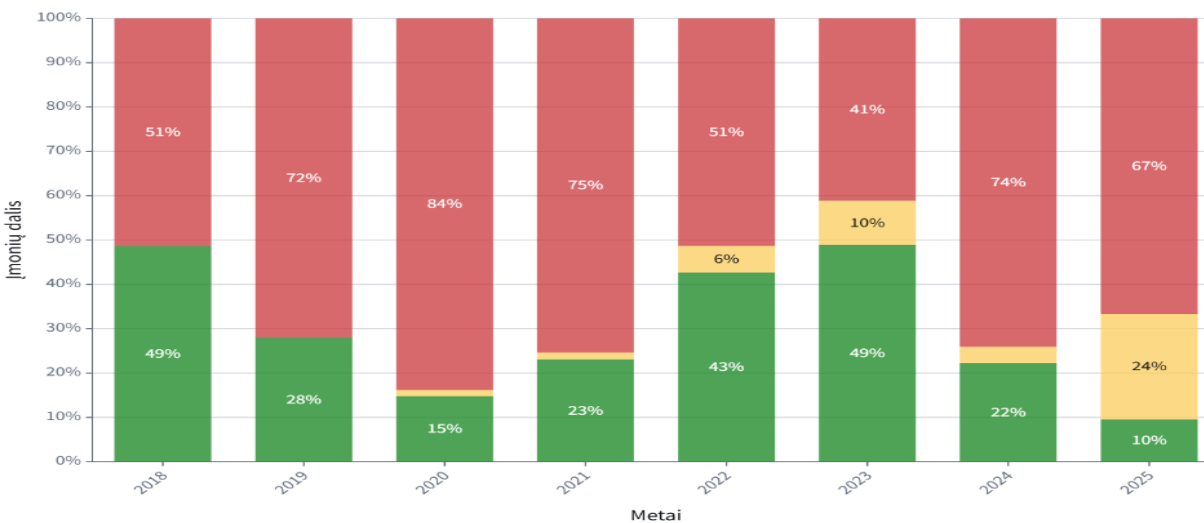
MAŽOS ĮMONĖS

vid. pardavimai iki 900 tūkst. EUR;

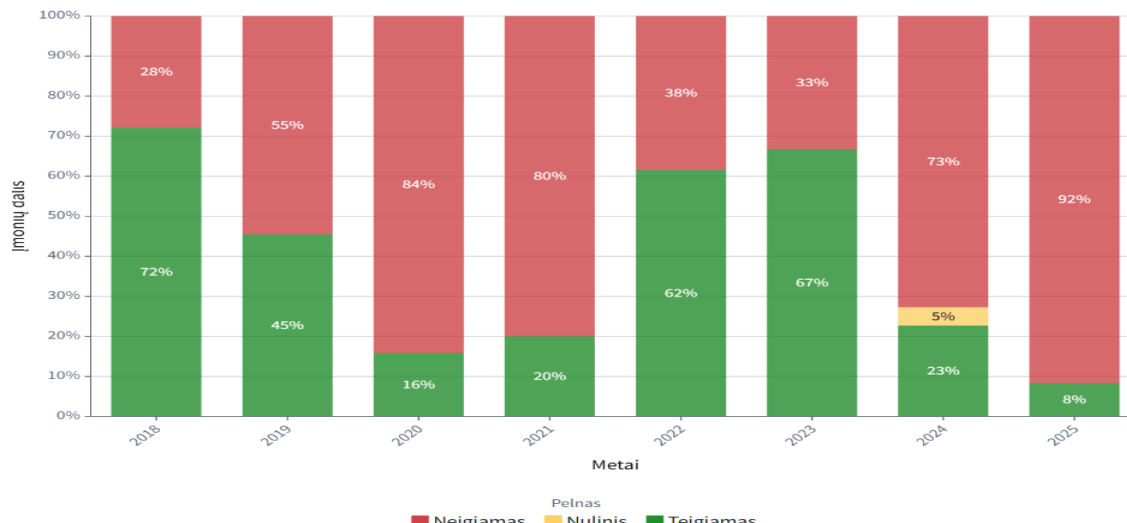
Veikiančios įmonės

Bankrutavusios įmonės

Bankrutavusios įmonės

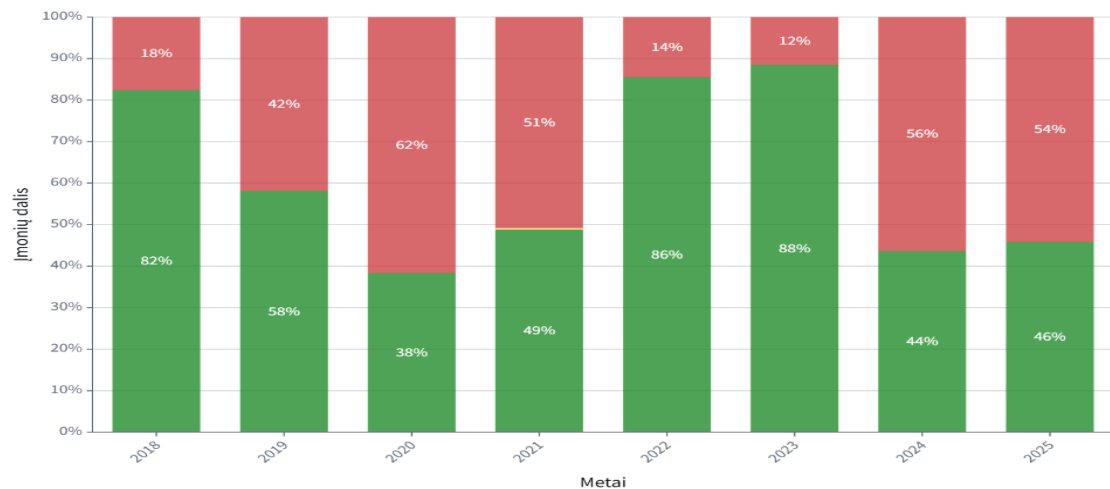

Legend:
■ Neigiamas (Red)
■ Nulinis (Yellow)
■ Teigiamas (Green)

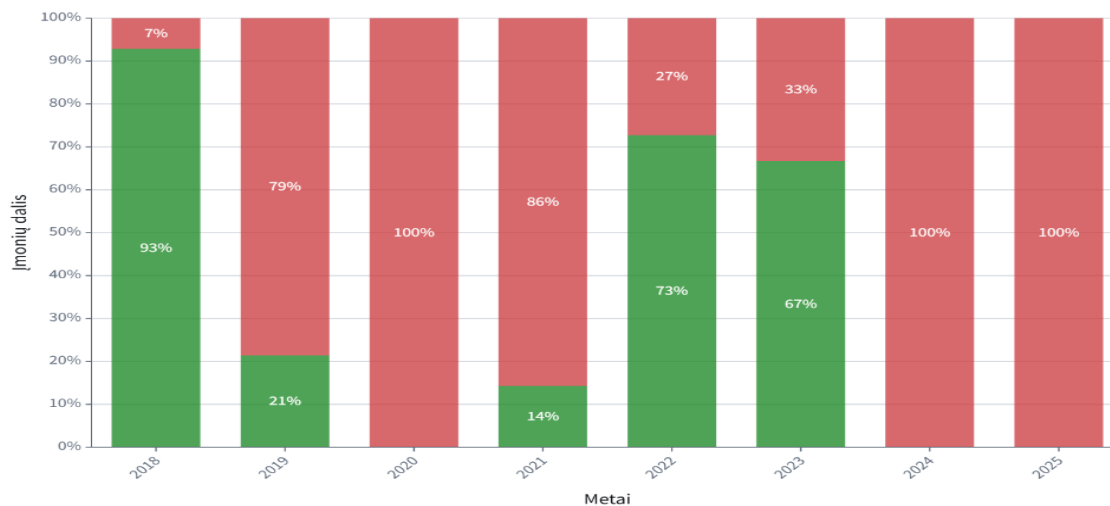
VIDUTINĖS ĮMONĖS

vid. pardavimai iki 15 mln. EUR;

Veikiančios įmonės

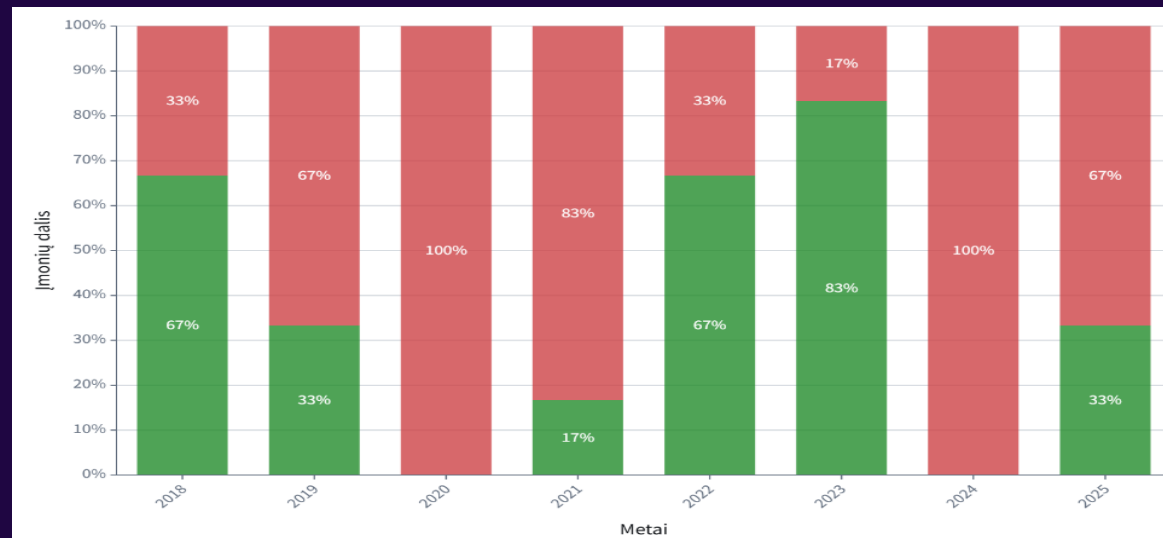
Bankrutavusios įmonės

DIDELĖS ĮMONĖS

vid. pardavimai virš 15 mln. EUR;

Veikiančios įmonės

Bankrutavusių įmonių nėra

Panaikinus PVM lengvatą, visos didesnės įmonės susidūrė su sunkumais.

Dėl didesnio kapitalo, darbuotojų skaičiaus, šias įmones gan stipriai veikia paklausos pokyčiai, išlaidų augimas.

Išvados

- **SEKTORIAUS STAGNACIJA.** Sektoriaus apyvarta nominaliai auga tik dėl kainų didėjimo, o ne dėl suteiktų paslaugų kiekio augimo.
 - *Visgi, situacija 2025 m. buvo geresnė nei 2024.*
- **PAJĖGUMŲ PERTEKLIUS.** Augantis įmonių skaičius, nesant realaus apyvartos augimo, rodo rinkos „prisotinimo“ (market saturation) būseną
 - *Paklausa yra ribota, o nauji rinkos dalyviai neplečia sektoriaus, o persidalina esamą apyvartą, dėl to dalies individualių įmonių pajamos krenta.*
 - *2024 m. pelningumas grįžo į „priešpandeminį“ lygį. Augantys fiksuoti kaštai (atlyginimai, nuoma, žaliavos) kartu su ribota paklausa blogina įmonių finansinę situaciją.*
- **BANKROTAI.** Skaičius išlieka santykinai nedidelis, tačiau padaugėjo didesnių įmonių bankrotų, sumažėjo pelningai veikiančių įmonių dalis.
 - *PVM lengvata daliai įmonių, kurios jau anksčiau veikė nuostolingai, tik laikinai atidėjo neišvengiamą bankrotą, bet neišsprendė pamatinių problemų.*
- **ŠEŠĖLIS.** Tikrąją sektoriaus situacija maskuoja neapskaitytos pajamos, kurios grįžo maždaug į priešpandeminį lygį. Taikant PVM lengvatą, iš šešėlio buvo ištraukta maždaug 10 proc. sektoriaus apyvartos, tačiau tai „toli gražu“ neatsvėrė biudžeto praradimų.
- **PVM lengvata** skatina sektoriaus įmonių **pelningumą**, tačiau **nemažina kainų**, ar **neskatina paklausos**

Esminis sprendimo būdas – didinti paklausą per (1) atvykstamojo turizmo skatinimo priemones ir (2) bendrą vidaus vartojimo auginimą

PVM sumažinimas skatina įmones nevengti mokesčių, padidina pelno maržą, bet priemonė yra netaikli, nes remia tiek pelningus, tiek nepelningus verslus. PVM lengvatos taikymas sukuria sąlygas daugiau įmonių išsilaikyti rinkoje, tačiau nesprendžia esminės paklausos problemos.

Šešėlio mažėjimo sektoriuje nauda neatsveria lengvatos kainos biudžetui (2022 m.: 132,6 mln. EUR), **todėl dalį šių lėšų reikėtų skirti ne PVM mažinimui, o ilgalaikiam paklausos didinimui, t. y. ATVYKSTAMOJO TURIZMO SKATINIMUI**, nes:

- Esant ribotai paklausai ir augant ūkio subjektų skaičiui, rinka yra persidalinama, todėl sumažėja pajamos, o dalis įmonių bankrutuoja.
- Padidinus paklausą (iš atvykstamojo turizmo, nes vietinė paklausa yra ribota), didėtų įmonių pajamos, sektorius būtų pelningesnis.
- Naudą gautų ir kitos veiklos: apgyvendinimas, sveikatinimas, renginiai, pramogos ir t. t.

Priedai

Atlikus regresinę analizę, pasitvirtino teigiamas PVM sumažinimo poveikis pelno maržai

Ekonometrinis modelis:

$Profit_{it}$

$$= \beta_0 + \beta_1 VAT_sumazintas_{it} + \beta_2 VAT_cat_{it} + \beta_3 COVID_{it} + \beta_4 lGDP_C_{it} + \beta_5 Employ_Turn_{it} + \beta_6 Purchases_Turn_{it} + \beta_7 Consumer_confidence_{it} + u_i + \epsilon_{it}$$

Rezultatai:

1. PVM mažinimas didina pelno maržas 2-3 proc. punktais.
2. PVM mažinimas nedaro įtakos įmonių ir darbuotojų skaičiui, nemažina kainų vartotojams

PROFIT	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
<i>+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001</i>							
(Intercept)	8.467*** (<0.001)	9.884*** (<0.001)	10.487*** (<0.001)	-36.141+ -0.066	-2.551 -0.894		
VAT_sumazintas	2.474** -0.001	1.724+ -0.084	3.356** -0.001	2.865** -0.006	2.129* -0.031	2.432** -0.009	1.592+ -0.071
VAT_cat		-0.097 -0.239	-0.097 -0.219	-0.095 -0.226	-0.121 -0.102	0.07 -0.357	0.004 -0.952
COVID			-2.027*** (<0.001)	-2.451*** (<0.001)	-0.940+ -0.095	0.707 -0.207	2.204*** (<0.001)
lGDP_C				10.121* -0.018	5.638 -0.16	0.864 -0.813	3.175 -0.358
Employ_Turn					-0.464*** (<0.001)	-0.446*** (<0.001)	-0.532*** (<0.001)
Purchases_Turn						-0.493*** (<0.001)	-0.442*** (<0.001)
Consumer_confidence							0.138*** (<0.001)
Num.Obs.	189	189	189	189	189	189	189
R2	0.053	0.06	0.137	0.163	0.276	0.459	0.532
R2 Adj.	0.048	0.049	0.123	0.145	0.256	0.348	0.432
AIC	967.3	971	954.4	949.5	919.1	843.8	818.5
BIC	977	983.9	970.6	969	941.8	866.5	844.4
RMSE	3.08	3.09	2.94	2.89	2.65	2.17	2.02
Model	Random	Random	Random	Random	Random	Fixed	Fixed

PVM pokyčio poveikio maitinimo sektoriuje regresinis vertinimas: įmonių skaičiui

dIEnterprises, Fixed Effect model	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
<i>+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001</i>						
VAT_sumazintas	0.0029	0.0063	0.005	-0.0031	-0.0047	-0.0082
	-0.8007	-0.6881	-0.7691	-0.8582	-0.7889	-0.6413
VAT_cat		0.0004	0.0004	0.0004	0.0004	0
		-0.7506	-0.7504	-0.7753	-0.7675	-0.9751
COVID			0.0016	-0.0042	-0.003	0.0059
			-0.8345	-0.6033	-0.7308	-0.5521
IGDP_C				0.1416*	0.1365*	0.1630*
				-0.0324	-0.0433	-0.018
Profit					0.0005	-0.0001
					-0.6898	-0.921
Consumer_confidence						0.0010+
						-0.0761
Num.Obs.	189	189	189	189	189	189
R2	0	0.001	0.001	0.03	0.031	0.05
R2 Adj.	-0.167	-0.174	-0.181	-0.154	-0.16	-0.144
AIC	-660.2	-658.3	-656.4	-659.9	-658.1	-659.9
BIC	-653.7	-648.6	-643.4	-643.7	-638.6	-637.2
RMSE	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04

PVM pokyčio poveikio maitinimo sektoriuje regresinis vertinimas: **kainoms**

IHICP_cat, Random Effect model	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
<i>+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001</i>								
(Intercept)	4.6961*** (<i><1e-04</i>)	4.7019*** (<i><1e-04</i>)	4.6721*** (<i><1e-04</i>)	1.9466*** (<i><1e-04</i>)	2.0780*** (<i><1e-04</i>)	2.2997*** (<i><1e-04</i>)	2.4964*** (<i><1e-04</i>)	2.4584*** (<i><1e-04</i>)
VAT_sumazintas	0.1166*** (<i><1e-04</i>)	0.1140*** (<i><1e-04</i>)	0.0349* -0.0444	0.0057 -0.705	-0.0021 -0.8891	-0.003 -0.8449	0.0014 -0.9265	-0.0002 -0.9872
VAT_cat		-0.0004 -0.7575	-0.0007 -0.5608	-0.0009 -0.3959	-0.0012 -0.2517	-0.0006 -0.5997	-0.0002 -0.8733	-0.0003 -0.8013
COVID			0.1095*** (<i><1e-04</i>)	0.0839*** (<i><1e-04</i>)	0.0918*** (<i><1e-04</i>)	0.1002*** (<i><1e-04</i>)	0.0816*** (<i><1e-04</i>)	0.0818*** (<i><1e-04</i>)
IGDP_C				0.5927*** (<i><1e-04</i>)	0.5790*** (<i><1e-04</i>)	0.5603*** (<i><1e-04</i>)	0.5246*** (<i><1e-04</i>)	0.5332*** (<i><1e-04</i>)
Employ_Turn					-0.0023* -0.0454	-0.0029* -0.0176	-0.0021+ -0.0779	-0.0022+ -0.0755
Purchases_Turn						-0.0020+ -0.0561	-0.0031** -0.0039	-0.0031** -0.0046
Consumer_confidence							-0.0020*** -0.0001	-0.0020*** -0.0002
dIEnterprises								-0.0392 -0.6161
Num.Obs.	189	189	189	189	189	189	189	189
R2	0.193	0.193	0.53	0.676	0.686	0.697	0.729	0.732
R2 Adj.	0.189	0.185	0.523	0.669	0.678	0.687	0.719	0.72
AIC	-424.6	-422.6	-534.3	-605.9	-610.7	-616.1	-636.6	-637.3
BIC	-414.9	-409.7	-518.1	-586.5	-588	-590.1	-607.4	-604.8
RMSE	0.08	0.08	0.06	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04

PVM pokyčio poveikio maitinimo sektoriuje regresinis vertinimas: **darbuotojų skaičiui**

dEmploy, Pooled OLS	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$								
(Intercept)	0.0320*** ($<1e-04$)	0.0314*	0.0502**	-2.0510*** ($<1e-04$)	-2.0360*** ($<1e-04$)	-1.9389*** ($<1e-04$)	-1.6513**	-1.4679**
VAT_sumazintas	-0.0252	-0.025	-0.0039	-0.0073	-0.0106	-0.0091	-0.0075	0.0004
VAT_cat	-0.1386	-0.1593	-0.8336	-0.6779	-0.5667	-0.6237	-0.6833	-0.9812
		0	-0.0002	0.0002	0.0001	0.0006	0.001	0.0014
		-0.9658	-0.8387	-0.8436	-0.8766	-0.5492	-0.3395	-0.1857
COVID			-0.0447**	-0.0685***	-0.0663***	-0.0616***	-0.0688***	-0.0771***
			-0.0012	($<1e-04$)	($<1e-04$)	($<1e-04$)	($<1e-04$)	($<1e-04$)
IGDP_C				0.4551***	0.4553***	0.4513***	0.4013***	0.3588***
				($<1e-04$)	($<1e-04$)	($<1e-04$)	-0.0002	-0.0005
Employ_Turn					-0.0006	-0.0012	-0.0013	-0.0006
					-0.566	-0.2995	-0.2676	-0.6015
Purchases_Turn						-0.0011	-0.0021+	-0.0025*
						-0.2913	-0.0677	-0.0293
Consumer_confidence							-0.0012+	-0.0019**
							-0.0669	-0.0045
dEnterprises								0.5018***
								-0.0001
Num.Obs.	189	189	189	189	189	189	189	189
R2	0.012	0.012	0.066	0.158	0.159	0.165	0.18	0.245
R2 Adj.	0.006	0.001	0.051	0.14	0.136	0.137	0.148	0.211
AIC	-380.5	-378.5	-387.2	-404.7	-403.1	-402.2	-403.7	-417.4
BIC	-370.7	-365.5	-370.9	-385.3	-380.4	-376.3	-374.6	-384.9
RMSE	0.09	0.09	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08	0.08